

Asia: VN/28181/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi terveydensuojelulain maksusäännösten muuttamiseksi

Lausunto

Yleiset kommentit muutosehdotukseen

Esityksen tavoitteena on parantaa kuntien terveydensuojeluvalvonnan kustannusvastaavuutta ja yhdenmukaistaa ympäristöterveydenhuollon lakeja valvonnan maksullisuudessa. Maksulla turvataan kunnan toimintakykyä siten, että kunnalla on paremmat mahdollisuudet tehokkaaseen valvontaan ja palvelun tarjoamiseen ja sitä kautta edistetään valvonnan yhdenmukaisuutta valtakunnallisesti. Lisäksi on tarkoituksena edistää kuntien toimintavapautta palvelujen järjestämisessä siten, että maksullisuus mahdollistaisi käyttämään valvonnan keinoja nykyistä monipuolisemmin.

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry pitää kannatettavana monipuolisempien valvontakeinojen käyttöönoton tukemista. Kun suunnitelmallisen valvonnan maksullisuus aikanaan tuli, on kunnissa valitettavan usein päädytty priorisoimaan juurikin suunnitelmalliseen valvontaan käytettävää työaikaa ja toimenpiteitä, mikä on voinut johtaa esim. aiempaa heikompaan neuvonnan ja ohjauksen tasoon valvontayksiköissä. Lisäksi useat yksiköt ovat kompensoineet valvontamaksuja siten, että perittävät tarkastusmaksut eivät välttämättä kata tarkastuksiin todellisuudessa kuluvan ajan kustannuksia. Näin ollen valvonnasta kerättyjen maksujen tuotot kokonaiskustannuksista ovat vaatimattomat.

13 § Ilmoitusvelvollisuus

Momentin 1 kohdan viittaus majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin (308/2016) ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilmoitusvelvollisuus koskisi majoitustoimintaan tarkoitettun tilan käyttöönottoa. Kohta muutettaisiin siten, että ilmoitusvelvollisuus ei tarkoittaisi ainoastaan majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain tarkoittamaa majoitusliikettä, vaan ilmoitusvelvollisuus koskisi myös sellaista ei-ammattimaista majoitustoimintaa silloin, kun se tapahtuu erikseen majoitustoimintaan varatussa tilassa.

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry katsoo, että muutos ohjaisi valvontaa päinvastaiseen suuntaan, kuin miten sitä aiemmin on ohjattu viittaamalla MaRa-lain mukaisten majoituskohteiden määritelmään. Valvontayksiköissä on em. perusteella "tiputettu pois valvonnasta" paljon sellaisia majoituskohteita, jotka nyt muutettavan majoitusliikkeen määritelmän mukaan kuuluisivatkin ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Osalle kohteita tämä tarkoittaa sitä, että niille on toimitettu tieto, ettei niiden toimintaan sovelleta terveydensuojelulain ilmoitusvelvollisuutta, mutta muutoksen myötä ilmoitusvelvollisuus koskisikin ko. toimijoita (ei- ammattimaista majoitustoimintaa erikseen majoitukseen varatussa tilassa). Epäselväksi jää, miten tällaisissa tapauksissa jo toiminnassa olevat majoituskohteet ilmoitusvelvollisuutensa hoitavat.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi toiminnanharjoittajalle velvollisuus ilmoittaa toiminnan oleellisen muuttamisen lisäksi myös toiminnan päättymisestä. Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry:n näkemyksen mukaan ainakin aluksi toiminnanharjoittajien ilmoitusvelvollisuus toiminnan päättymisestä voi aiheuttaa ylimääräistä työtä valvontayksiköissä vuosilaskutusten osalta, sillä toiminnanharjoittajat nykyisellään harvoin ilmoittavat itse toiminnan lopettamisesta viranomaiselle. Puutteita on edelleen myös toiminnan aloittamiseen liittyvien ilmoitusten tekemisessä.

50 § Valvonnan perusmaksu

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vuosittain perittävän valvonnan perusmaksun piiriin kuuluvista toiminnoista ja maksun suuruudesta, joka olisi 150 euroa vuodessa. Jatkossa kunta perisi valvonnan perusmaksun toiminnanharjoittajalta niistä ilmoitusvelvollisista toiminnoista, jotka lueteltaisiin lain liitteenä olevassa taulukossa. Valvonnan perusmaksua ei perittäisi niistä toiminnoista, joista kunnan terveydensuojeluviranomainen on edellyttänyt ilmoitusta lain 13 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla, koska kyseinen ilmoitusvelvollisuus perustuu pitkälti kunnan viranomaisen omaan harkintaan. Valvonnan perusmaksua ei myöskään perittäisi lain liitteessä mainituista pienimuotoisista ilmoitusvelvollisista toiminnoista. Kohdan 5 mukaiset toiminnot vapautettaisiin kokonaisuudessaan valvonnan perusmaksusta. Näiltä toiminnanharjoittajilta perittäisiin kuitenkin valvonnasta lain 50 a §:ssä tarkoitettut kunnan taksan mukaiset maksut.

Perusmaksun suuruus noudattelee elintarvikelain voimassa olevaa perusmaksun linjausta. Tilanteissa, joissa toiminnanharjoittajalla on samassa paikassa useita ilmoituksenvaraisia toimintoja, perittäisiin vain yksi perusmaksu. Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry katsoo, että tämä on valvonnan kannalta selkeä lähtökohta.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valvontamaksun perimisestä kalenterivuoden alussa. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös siitä, että valvontakohteesta, josta tehdään ilmoitus kesken kalenterivuotta, ei perittäisi perusmaksua kyseiseltä kalenterivuodelta. Vastaavasti momentissa ehdotetaan säädettäväksi vuosittaisen valvonnan perusmaksun perimisen päättymisestä. Maksun perimisen päättymisen edellytyksenä olisi toiminnanharjoittajan ilmoitus toiminnan loppumisesta tai toiminnanharjoittajan vaihtumisesta. Ilmoituksen jälkeen seuraavan kalenterivuoden alusta lukien ei enää perittäisi valvonnan perusmaksua.

Maksun perimisen päättymisen edellytykseksi katsottaisiin toiminnanharjoittajan ilmoitus toiminnan loppumisesta 13 § mukaisesti. Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry:n mielestä jää epäselväksi, onko toimija velvollinen maksamaan vuosittaisen perusmaksun, mikäli toiminnanharjoittaja ei ole huolehtinut velvollisuudestaan ilmoittaa toiminnan lopettamisesta ajoissa ja valvontayksiköistä on ehditty lähettää vuoden alussa toiminnanharjoittajalle maksu? Käytännössä tilanne on hankala, sillä lopettaneen toiminnanharjoittajan y-tunnusta ei välttämättä enää ole olemassa eikä lasku välttämättä tavoita lopettanutta toiminnanharjoittajaa.

50 a § Terveysturvajärjestelmästä perittävät muut maksut

Ilmoituksella, josta perittäisiin maksu, tarkoitettaisiin sellaista ilmoitusta, jossa perustetaan uusi suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva toiminto, toimipaikka tai -tila. Lisäksi maksullisella ilmoituksella tarkoitettaisiin tilannetta, jossa toiminnanharjoittaja vaihtuu tai toiminnassa tapahtuu oleellisia muutoksia. Maksullisella ilmoituksella ei kuitenkaan tarkoitettaisi sellaista tilannetta, jossa esimerkiksi yrityskauppojen johdosta toiminnanharjoittaja pysyy samana, mutta vain omistaja vaihtuu. Toiminnan keskeyttämistä ja päättymistä koskevien ilmoitusten käsittelystä ei perittäisi maksua.

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry:n näkemyksen mukaan toiminnanharjoittajan vaihtumiseen liittyvä maksu on linjassa elintarvikelain kanssa. Käytännössä viranomaisen tallettaa asianhallintajärjestelmään vastaavat tiedot toiminnanharjoittajan vaihtuessa, kuin kyseessä olisi uusi kohde.

Kunnan taksan mukainen maksu perittäisiin voimassa olevan lain mukaisesti myös asuntoon tai muuhun oleskelutilaan liittyvästä, muusta kuin ilmoituksenvaraiseen tai hyväksymistä edellyttävään toimintaan kohdistuvasta valvonnasta, kaivon omistajalta silloin, kun kysymys ei ole 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua talousvettä toimittavasta laitoksesta, ympäristönsuojelulain 17 luvussa tarkoitettua valtioneuvoston asetuksen noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista, lain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettua tarkastuksesta ja todistuksen antamisesta tai säteilylain 173 §:ssä tarkoitettua solariumlaitteen tarkastuksesta.

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry katsoo, että muutoksella on vaikutusta erityisesti asunnontarkastuksiin, joiden osalta nykykäytäntö on ollut se, että asumisterveyteen liittyvä asunnon ensimmäinen tarkastus on ollut maksuton. Muutos saattaa vaarantaa yksilöiden yhdenvertaisuutta varallisuudesta riippuen. Maksuton asunnon tarkastus on taannut aiemmin kaikille kansalaisille varallisuudesta riippumatta mahdollisuuden saada terveysturvajärjestelmästä mukainen tarkastus asuntoonsa. Tyypillisesti kuitenkin asumisterveysasioissa tarkemmat tutkimukset ja selvitykset teetetään ulkopuolisilla asiantuntijoilla, jotka perivät tutkimuksista/selvityksistä kiinteistönomistajalta/tutkimuksen tilaajalta korvauksen, tyypillisesti satoja tai tuhansia euroja.

50 b § Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko

Uutena asiana pykälän 50 b 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maksun palauttamisesta ja sille maksettavasta korosta. Jos maksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla maksulle maksettaisiin pykälän 3 momentin mukaan veronkantolain (11/2018) 37 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry:n näkemyksen mukaan tilanne voi johtaa siihen, että maksujen palautuksista johtuu valvontayksiköille kuluja siitä syystä, että toiminnanharjoittaja on laiminlyönyt velvollisuutensa ilmoittaa toiminnan lopettamisesta viranomaiselle ja viranomainen tästä syystä lähettää toiminnanharjoittajalle perusmaksun vuoden alussa, kun toimintaa ei enää todellisuudessa ole. 50 §:n periaatteen mukaan " Maksun perimisen päättymisen edellytyksenä olisi toiminnanharjoittajan ilmoitus toiminnan loppumisesta". Käytännössä valvontayksikkö kuitenkin 50b §:n säädösten perusteella kantaa asiassa taloudellisen vastuun joutuessaan mahdollisissa maksun palautustilanteissa maksamaan palautettavalle summalle korkoa. Menettely on jokseenkin ristiriitainen taloudellisen vastuun ja toisaalta toiminnan lopettamisen ilmoitusvelvollisuuden ja perusmaksun perimisen edellytysten suhteen.

50 c § Valvonnan perusmaksun oikaisu

-

56 § Muutoksenhaku

-

LIITE

Liitetaulukon kohdan 2 mukaan ilmoitusvelvolliseksi ja valvonnan perusmaksuvelvolliseksi toiminnoiksi ehdotetaan säädettäväksi yleisölle avoimet kuntosalit ja sellaiset yleisölle avoimet liikuntatilat, joissa on useampi kuin yksi liikuntaan tarkoitettu tila. Toiminnan pienimuotoisuuden vuoksi yhden salin liikuntatilat rajattaisiin valvonnan perusmaksun ulkopuolelle.

Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry katsoo, että valvonnan näkökulmasta voi olla hankala määritellä perusmaksun ulkopuolelle jäävät kuntosalit/liikuntatilat sillä perusteella, joissa on vain "yksi liikuntaan käytettävä tila". Mitä tarkoitetaan tila-määritelmällä? Usein esim. kuntosalit voivat olla suuria, yhtenäisiä tiloja, jotka on laitesijoitteluilla jaettu "tiloihin" tai kuntoilualueisiin. Osassa on selkeästi ovin/kulkuaukoin eroteltuja tiloja. "Tila"- määritelmä on epäselvä ja johtaa tulkinnanvaraisuuksiin niin toiminnanharjoittajien kuin valvonnankin osalta.

Kohdan 5 ilmoitusvelvollisuus koskisi solariumpalveluja, ihoa rikkovaa toimintaa sekä erillisessä liikkeessä annettavia kauneudenhoitopalveluja. Kohdan 5 toiminnoilta ei perittäisi valvonnan perusmaksua. Ilmoitusvelvollisia toimintoja olisivat solariumpalvelut sekä palvelut, joissa käytetään ihoa rikkovia menetelmiä. Lisäksi erillisessä toimipaikassa annettavat kauneudenhoitopalvelut, joihin

liittyy infektioriski, kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Muita kauneushoitoalaan liittyviä palveluja valvottaisiin vain terveyshaittaepäilyjen perusteella.

Ympäristöterveyden Asiantutijat ry katsoo, että valvonnan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi, tulisi valtakunnallisesti linjata sellaiset erillisessä toimipaikassa annettavat kauneushoitopalvelut, joihin liittyy infektioriski. Muiden kauneushoitopalveluiden valvonnan painopisteen siirtäminen terveyshaittaepäilyihin voi supistaa nykyisten kauneushoitola valvontakohteiden määrää.

Luoma Satu
Ympäristöterveyden Asiantutijat ry